

**П.М. Лісовський
Ю.П. Лісовська**

**ДИПЛОМАТІЯ:
кібербезпека та шляхетність переговорів**

Навчальний посібник

Київ
Видавництво Ліра-К
2021

УДК 327:004.056](075.8)
Л63

*Рекомендовано до друку на засіданні Вченої Ради
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол №3 від 18 березня 2018 р.)*

Рецензенти:

Баранівський В.Ф. – доктор філософських наук, професор;
Дацків І.Б. – доктор історичних наук, професор;
Цимбалюк В.С. – доктор юридичних наук, професор;
Бойченко Е.Б. – доктор економічних наук, професор.

Лісовський П.М., Лісовська Ю.П.

Л63 Дипломатія: кібербезпека та шляхетність переговорів :
навч. посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 222 с.
ISBN 978-617-520-119-0

У навчальному посібнику розглянуто актуальні питання дипломатії у сучасному кіберпросторі. Окреме місце в інформаційному капіталі дипломатії з метою правового захисту людини та громадянина відіграє діяльність спецслужб та прокуратури, спрямованих на захист дипломатичних представництв України за кордоном. Висвітлено кібербезпеку як космічну фрактальність у міжнародному праві та новий погляд людської активності, яка є глобальним гравцем вимоги часу у системі дипломатії.

Посібник розраховано на студентів, викладачів, співробітників спецслужб та широкого кола читачів

УДК 327:004.056](075.8)

ISBN 978-617-520-119-0

© Лісовський П.М., Лісовська Ю.П., 2021
© Видавництво Ліра-К, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
------------------------	---

РОЗДІЛ 1. ДИПЛОМАТІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ІСТОРИЧНОГО ВИВЧЕННЯ В НАРОДОЗНАВСТВІ

1.1. Людина на різних ступенях культури дипломатії.....	6
1.2. Соціогенна природа дипломатії народів світу.....	7
1.3. Консолідована ідея як критерій якості вивчення дипломатії.....	29
<i>Контрольні запитання</i>	37
<i>Теми рефератів</i>	37

РОЗДІЛ 2. ЦИВІЛІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ДИПЛОМАТІЇ

2.1. Дипломатичні інтереси народів світу в сучасних міжцивілізаційних протиборствах	38
2.2. Риторика мудрого слова в дипломатії	46
<i>Контрольні запитання</i>	51
<i>Теми рефератів</i>	51

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХЕТНА КОНСТИТУЦІЯ ДИПЛОМАТІЇ У СУЧАСНОМУ КІБЕРПРОСТОРІ

3.1. Дипломатія як феноменологічна якість кібербезпеки: істина та логіка.....	52
3.2. Дипломатія як правова політика управління персоналом на міжнародному ринку праці	70
3.3. Спецслужби та Прокуратура України як інтегрована правозахисна система інтересів людини та її інфраструктури в кіберпросторі: локальний моніторинг та представництво	78
3.4. СБУ як захист дипломатичних представництв України за кордоном	86
3.5. Біблійні корені мудрості у міжнародній дипломатії.....	94

3.6 Концепція превентивних знань дипломатії у системі богословських та природознавчих наук: таємниця розуму серця як криптоаналіз.....	98
<i>Контрольні запитання</i>	105
<i>Теми рефератів</i>	105

РОЗДІЛ 4. ДИПЛОМАТІЯ ЯК ШЛЯХЕТНЕ МАЙБУТНЄ У МІЖНАРОДНОМУ ПРОЦЕСІ

4.1. Творча еліта як рушійна сила дипломатії	106
4.2. Шляхетнометрія у побудові дипломатичних відносин	127
4.2.1. Гносеологічні можливості шляхетних образів духовного ресурсу дипломатії.....	139
4.2.2. Шляхетний спосіб здійснення дипломатичних відносин	141
4.2.3. Гуманні акти дипломатії українства: прогнози на майбутнє.....	166
4.3. Проблема глобального іміджу в дипломатичному вимірі енергетичної безпеки: сучасні гравці світу як вимога часу	185
4.4. Новий погляд людського існування в дипломатії	194
4.5. Кібербезпека як космічна фрактальність у міжнародному праві: гендерні аспекти дипломатії	201
<i>Контрольні запитання</i>	209
<i>Теми рефератів</i>	209

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	210
---	-----

ПЕРЕДМОВА

На сучасному етапі глобалізаційних змін актуальний інтерес викликає дипломатія, яка потребує мудрості переговорів. Проявом такої актуальності є, зокрема, кібербезпека в системі інформаційної безпеки, а також шляхетність переговорів.

Адже сучасний стан розвитку інформаційного капіталу свідчить про те, що ніяка техноцивілізація, належний рівень добробуту життя не гарантують позбавлення особистості, держави, суспільства від появи кіберзлочинності. Навпроти, відкрите суспільство у значних випадках залишається нормою дипломатії у високо розвинутих регіонах світу. Але ситуація, яка викликає страх, через ризик змінює життя власною реакцією на цю ситуацію. Тому у більшості випадків ризиковані або загрозливі ситуації є суміжними в системі превентивних заходів кібербезпеки як вияв феноменальних рецепцій мудрості народів світу.

Саме в цих умовах дипломат як міжнародний ритор повинен професійно володіти риторикою мудрого слова. Особливо це стосується екстралінгвістичних прийомів впливу на окрему особу та кожен окремий народ.

Складно достеменно уявити собі майбутнє – як люди незабаром житимуть, чого саме вони потребуватимуть. Але треба чітко передбачити можливі наслідки сьогоднішніх рішень в сучасному кіберпросторі. Тому необхідно робити мудрий вибір, який відповідатиме інтересам шляхетного майбутнього. Саме новий погляд морального авторитету та професіоналізму людини як формування шляхетної конституції особистості є важливим критерієм в інформаційному капіталі дипломатії. Такий погляд небайдужих людей постає надійним орієнтиром на вибраному шляху як дипломатичний пошук панацеї у сучасно новому поворотному етапі життєвого світу.

РОЗДІЛ 1

ДИПЛОМАТІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ІСТОРИЧНОГО ВИВЧЕННЯ В НАРОДОЗНАВСТВІ

1.1. Людина на різних ступенях культури дипломатії

Корінний мешканець країни (автохтон) цілісно належить середовищу, в якому він осідає. Первісний ліс для індіанця – це його світло та житло, що надає людині дах, їжу та все необхідне для життя. Саме м'якість клімату дозволяє обходитись без одягу, оскільки достатньо натертись жиром або прикритись листком. Так, наприклад, єдину одяжину індіанських жінок складає фартух, що сплетений із шнурків. В цьому і проявляється потреба людини у різнобічному одягу і прикрасах як первісного прояву культурної дипломатії. Ця потреба спонукала індіанців змішувати з жиром, яким вони натирають свою шкіру, різні кольорові речовини; нанизувати на шнурки ягоди, корені, кісточки фруктів, а також татуувати та проколювати певні частини тіла з метою прикріплення відповідних прикрас.

Лісові індіанці зовні схожі між собою. В їхньому зовнішньому вигляді відсутні ознаки, що визначають стан конкретної людини.

Індіанцям знайомі деякі ігри, що актуально для субстанційної основи культури дипломатії. Саме такти оплесків, гра в мяч, що зроблений із шкірки якого-небудь упольованого маленького звіра, як вияв такої дипломатії. При цьому, почуття власної гідності пробуджується в індіанця своєрідним чином: він висушує черепа вбитих ворогів і виставляє їх напоказ, прикрашаючи їх перлами.

Не лише клімат, але і наявність інших факторів, що обумовлені місцевими географічними особливостями, визначають спосіб життя людини і певною мірою сприяють її духовному та тілесному розвитку.

Зміна та різномірність явищ природи дуже рано пробудили в мешканця морського узбережжя розумову енергію. Адже меш-

канець узбережжя почував себе вільніше, але в той же час – беззахистнішим ніж мешканець лісів.

Потреба діяти разом з метою добування собі засобів існування саме полюванням і рибною ловлею змусила аборигенів Австралії об'єднатись в замкнуті групи – орди. Так появився звичай розфарбовувати тіло різнокольоровими фарбами.

Коренні африканські племена, що межують між собою в силу характеру відповідної місцевості, створюють окрему замкнуту групу. Адже бушмени – племена, що блукають безводними і безлісними долинами і пустельними надрівнинами, не спроможні перейти через саму низьку ступінь людського розвитку.

Крім того, племена негрів, що живуть у північно-західній частині Африки, містять у собі культурні елементи дипломатії як нащадки стародавніх єгиптян та ефіопів. Ці племена ведуть кочовий спосіб життя, а також осіле землеробство. Зазначається, що стародавні маги та жерці користувались певною свободою у виборі одягу для себе та культових предметів для своїх церемоній.

1.2. Соціогенна природа дипломатії народів світу

Природний дух диференціюється в конкретні різновиди мешканців Землі і розкладається на притаманні природні духи, які загалом виражають природу географічних частин світу і утворюють різновидність рас.

Людина сама по собі є розумною. В цьому полягає можливість рівноправності всіх людей. Звідси випливає, як говорить Г. Гегель [41, с. 35], нікчемність різновидів людських рас – як пріоритетних (домінуючих), так і безправних. Різниця людських рас є природна різниця, що властиво природній душі. Така різниця пов'язана з географічною різноманітністю того ґрунту, на якому люди скупчуються великими масами. Різновиди расових незбігів людського роду справляють певний вплив у фізичному і духовному відношенні. Фізіологія у першому відношенні розпізнає кавказьку, ефіопську і монгольську раси; до цих рас додаються ще малайська та американська раси. Фізичне розмаїття всіх цих рас спостерігаємо головним чином у побудові черепа та обличчя. По-

будова черепа визначається за допомоги горизонтальної і вертикальної ліній, з яких перша проходить від зовнішнього слухового проходу в напрямку до кореня носа, а друга – від лобної кістки до верхньої щелепи. За допомоги кута, утвореного цими двома лініями, голова тварини відрізняється від людської голови; у тварин цей кут надзвичайно загострений.

У кавказької раси такий кут прямий або майже прямий. Особливо це слушно стосовно італійської, грузинської і черкеської фізіономій. У цієї раси череп згори закруглений, чоло дещо опукле.

Своєрідність монгольської раси вбачається у висунутих наперед скуластих кістках, у вузькому розрізі неопуклих очей, сплюснутому носі, жовтому кольорі шкіри, короткому чорному волоссі.

У темношкірих череп вужче, ніж у монголів і кавказців, чоло опукле й шишкувате, щелепи подані вперед, зуби стоять косо, нижня щелепа сильно подана вперед, волосся курчаве і чорне.

Малайська та американська раси у фізичному відношенні мають різкі відмінні якості, ніж описані раси; шкіра малайців брунатна, шкіра американців мідяно-червоного кольору.

В духовному відношенні зазначені раси розпізнаються так.

Негроїдів неодмінно розглядають як молодшу націю. Їх продають, і вони надають можливість себе продавати. В їх релігії є щось дитяче. Те високе, що вони сприймають, вони не вміють стримувати, воно тільки хвилиною проходить через їхню свідомість. Таку височінь вони переносять на перший випадковий камінь. Внутрішньої потреби до культури вони не пробуджують, а саме: немає відчуття особистості в людині. Тут їхній дух ще спить, залишається замкнутим у собі, абсолютно не прогресує.

Монголи характеризуються мобільністю, розповсюджуються по територіях інших націй. Їхня релігія – це уявлення про всезагальне, яке шанується ними як бог.

Європейці по своїй суті характерні конкретно-всезагальною визнаною думкою. Принципом європейського духу є розум, який здобув рівня самосвідомості. Європейський дух протиставляє собі світ, звільняється від нього та знову скидає цю протилежність, повертає знову в себе, в свою простоту. Європейця цікавить світ і він пізнає його, домінує при цьому внутрішня розумність. Згідно з Гегелем, первісні , наприклад, пещероси та ескімоси.

На наш погляд, кантівську філософію можна розглядати в тому розумінні, що вона зрозуміла Дух як свідомість (капітал) і містить у собі виключно тільки визначення її феноменології, а не всієї філософії. Вона розглядає «Я» як відношення до чогось потойбічного, що в цьому абстрактному визначенні називається «предметом у собі», і тільки відповідно до цієї конечності розуміє вона і інтелігенцію, і волю. В розумінні рефлектуючої сили судження вона приходить, щоправда, до ідеї духу, до суб'єкт-об'єктивності, до глузду тощо, а також до ідеї природи.

Філософія Фіхте стоїть на тій самій точці зору, і «не-Я» визначено в ній тільки як предмет «Я», тільки в свідомості «не-Я» залишається в ній у вигляді безмежного поштовху, тобто як «предмет у собі». Дві філософії показують тим самим, що вони не дійшли ні до поняття, ні до духу як свідомості так, як він є у відношенні до іншого.

Стосовно спинозизму, навпаки, потрібно підкреслити, що дух у глуздові, за допомоги якого він влаштовує себе як «Я», як вільну суб'єктивність, на противагу визначеності, виходить за межі субстанції, а філософія, оскільки для неї це судження є абсолютне визначення духу, виходить тим самим за межі спинозизму.

Генокосмізм як діалектика природної сили в життєвому світі дипломатії

Наша сонячна система в кожному мить віддає у світовий простір потужні кількості цілеспрямованого руху. Завдяки сонячній теплоті земля оживлюється і певним чином перетворює її в інші форми руху у світовий простір.

Уявлення про силу, завдяки своєму походженню з діяння людського організму на зовнішній світ, передбачає думку про те, що тільки «одна частина активна, дійова, друга ж – пасивна, сприймаюча, і таким способом встановлює природу» [98, с. 109].

Простір життєдіяльності людини пронизується енергетичними і інформаційними полями і потоками, як цілком впливають у відповідності із своєю специфікою на людську душу і тіло.

Сучасна генетика і теорія інформації надають можливість розглядати біологічну еволюцію не як певну зміну організмів, а як зміну генетичної інформації. Бо окремі організми самі по собі не еволюціонують, а лише суттєво міняються форми їх поведінки, зберігається і поступово еволюціонує тільки генетична інфор-

мація, закодована в ДНК-молекулах. Саме ці інформаційні зміни є проявом на рівні окремих організмів, що відповідним чином сприяє росту визначеного числа набору генетичної інформації, а невдача означає втрату всіх копій даного набору як коду в ДНК.

Людське мислення (свідомість) формується і розвивається відповідно з генетичною програмою і еволюціонує у визначеному зовнішньому середовищі як продукт існуючої культури та історії, якою певною мірою керує інтегративна ідея. На відміну від комп'юторної пам'яті біологічна пам'ять здатна використовувати інформацію для власного виживання.

Для такого самовиживання окремої живої істоти необхідні певні канали зв'язку із навколишнім світом як відповідної сили генокосмізму. Кожний живий організм постійно отримує сигнали із навколишнього середовища як певний подразник на їх реакцію.

Таким чином, діалектично цілісна жива система по суті є система обробки інформації як інтегрально-аналітичної оцінки живої природи. Адже духовний капітал природи життя – це організована інформаційна система врегулювання, що кодує поведінкові і когнітивні (на рівні клітки) детерміновані характеристики соціальних груп, які містить у собі міфи, вірування, мистецтво, інтуїцію як енергетично-смыслову регуляцію знання.

Історики філософії намагаються цілковито вивчити елементи речі (як основу), а й те, в що ця річ перетворюється; інакше, речі знаходяться в такому процесі, в якому основне перебуває і за своїми властивостями змінюється. Для того, щоб з'ясувати уявлення стародавніх філософів про поняття «начало», звернемося до «метафізики» Аристотеля, в якій він відзначає: «Так от, більшість перших філософів вважало началом всього одні лише матеріальні начала, а саме те, з чого складаються всі речі, з чого, як першого, вони виникають, і в що, як в останнє, вони, гинучи, перетворюються, причому сутність хоча і залишається, але змінюється в своїх проявах, це вони вважають елементом і початком речей» [20, с. 79]. У цьому сенсі привертає до себе увагу спроба Фалеса осмислити мінливість природних явищ як зміну якісно різних станів, що є суттєвим значенням проекту усвідомлення їх як якісно різних протилежностей, на що звернув увагу Анаксимандр – учень і друг Фалеса. Висловлювання Фалеса щодо води спирається на живе її

спостереження. Але «вона», відзначає Герцен, – мабуть, була і образність думки, в якій знято й зберігається все суще; тільки в цьому значенні, широкому, сповненому думки, емпірична вода, як начало, отримує істинно філософський зміст [44, с. 78].

Саме досліджуючи давні уявлення щодо води й вогню, які найбільш вплинули на уявлення людей, М.І.Шахнович досить обґрунтовано визначає: «Людство протягом багатьох тисячоліть являло собою матерію, яка постійно розвивалась в образі бурхливого, змінюваного моря, спливаючої води, яка немає певної встановленої форми. Немає, майже ні в одного племені, в якого вода не вважалась би матір'ю усього живого, цілющою, очисною силою запліднення» [160, с. 75]. З викладеного витікає, що Фалеса, як філософа, цікавить не стільки вода як речовина, а як те поняття рухомої сили природи.

В історії філософії мають чільне місце вислови про те, що Фалес одухотворював в якійсь мірі предмети природи, з цією метою робиться посилання на Арістотіля, який розділяв його думку. Ось що висловлює Е.Михайлова: «Стародавнє про душу як джерело життя і руху, саморуху, знаходить в цьому твердженні своє повне вираження: камінь, /магніт/, здібний породжувати рух притягуючого їм куска заліза, або ж притягується до нього, тобто, камінь саморухомий, повинен мати душу, тому що душа – джерело рухомості, властивої одухотвореному» [103, с. 46]. Ось чому, за власним спостереженням автора (в рідному селі, де він народився), камінь із геометричних розмірів «грудки землі» за 35 років виріс до одного метра.

Суттєву роль в осмисленні уявлень про природну силу життя відіграло вчення Бруно як про силу (саморух) природи, що набуває фіксовану концептуальну форму вираження.

Бруно намагається заперечити фантастичне уявлення про рухому силу природи; звичайним рухом він називає те, яке відповідає сутності речей, це їх власний рух, підкреслює мислитель. «Звичайно, звільнитися від блукання може той, хто зрозумів природу руху... внаслідок внутрішнього принципу, власної душі і своєї власної природи... Перед ним відкриваються ворота розуміння істинних принципів природних речей, і він буде крокувати гігантськими кроками по шляху істини» [29, с. 104]. Саме спроба визначити спосіб знаходження істинного, того, що внутрішньо притаманне природі і людині: з них найкращий той спосіб, запев-

няє Бруно, який найбільш зручним і вірним чином розкриває досконалість людського інтелекту і відповідає істині самої природи.

Бо, дійсно, дуже важливо віднайти притаманну (природно, внутрішню, самостійну) точку як «начало» себе (бути самим собою) у Всесвіті, тобто, мати власну «навігацію» у відповідному часі і просторі на засадах всезагального (мудрого розуму), де пошук принципів пізнання цілісності (самозбереженні) природи є власною рухомою силою, спираючись на наукові принципи.

Розвиток природознавства сприяв визволенню людини від забобонів, зміцнюється віра в силу розуму, активізується її вільнодумство, що цілком передує новим філософським ідеям. Так, наприклад, Бекон звернув увагу на необхідність розробки гносеологічних проблем дослідження рухомої сили природи. Спосерегаючи обмеженість індукції, він дійшов до висновку, що істинна індукція повинна давати не ймовірне, а достовірне знання, тому необхідно проектувати метод розробки оптимізації істинних понять.

Особливий інтерес виявляють погляди Бекона на пізнання сутності рухомої сили природи, які містять у собі визначені методологічні проблеми, постановки, викладені ним в працях «Новий Органон» і «Про принципи і початки». Слід зосередитись, що «найважливішим діалектичним моментом методологічних вимог «Нового Органона» є думка про те, що істинне пізнання природи досягається при вивченні тих речей, що постійно рухаються, тобто «основних речей» [162, с. 132].

Французький і англійський матеріалізм постійно зберігав тісний зв'язок з Демокритом і Епікуром. Якщо окремі історики і відмічають зв'язок філософії з ідеалістичними концепціями, однак немає доказів вважати це за істину, про що розумів філософ Гассенді. Основним принципом філософа повинно бути, як запевняв Гассенді, не задоволення досягненим навіть, якщо воно не істинне, а необхідно розвивати все те краще накопичення людством. За словами Гассенді, один геній не в силах вичерпати знання про природу як в минулому, так і в теперішньому, і в майбутньому. Бо «... всі наші зусилля при дослідженні істини направлені на те, щоб пізнати річ такою, якою вона є в собі...» [38, с. 97].

Важливо те, що філософ намагається осмислити і розглянути світоглядну і гносеологічну проблему пояснення природи – руху

атомів, з яких складаються всі речовини. Під внутрішньою силою руху атомів розглядається не тільки їх вага, але й довільне відхилення, важливіше з них те, яке викликане власною вагою, здійснюється довільно. Гассенді проводить ідею, що рухома природна сила є субстанційна властивість атомів, з яких складаються всі речовини, де розглядається дух, який спроможний мислити тільки при допомозі проникнення до його образних даних.

Таким чином, культура дипломатії продовжує природу силами самої людини. Духовна природа в культурі дипломатії «реалізує свій творчий потенціал через вінець свого творіння – людину» [129, с. 88]. Культура є похідною духовної природи, тобто «... це та сама природа, але піднесена на більш високий щабель; перефразуючи відомий вислів Кладзевця, можна було б сказати, що вона є продовженням природи іншими засобами. Це означає, що творчий ліміт природи обмежений, і там, де вона вичерпує свої створюючі потенції, їй спадкує вінець її творіння, людина, яка продовжує її справу на іншому, більш стиглому рівні» [129, с. 87].

Зв'язок культури з творчою діяльністю людей визначає високе значення духовного боку культури, бо, перетворюючи природу, «продовжуючи природу, «продовжуючи» її в культурі, людина перед цим створює продукт цього «продовження» у своїй уяві. При цьому це «продовження» природи є природа, пристосована до потреб людини. Саме виходячи з цього А.Тенасе говорить, що, культура є ніщо інше, як гуманізована природа» [144, с. 67].

Час і простір як апіорні форми мудрості в дипломатії

Проблема часу і простору в структурній організації духовного капіталу мудрості для сучасної соціальної філософії надзвичайно актуальна, оскільки в науковій спільноті змінюється точка зору на предмет соціальної філософії та філософії історії. У цій ситуації оновлюються парадигми трактування суспільного розвитку та розвитку особистості. Всі ці виклики історії не можуть не ставити на порядок денний фундаментальні питання про покликання людини, про її місце у певному часі та просторі, про сутність її буття.

Як свідчить історія, відкрита Кантом пізнавально-творча здатність людини набула принципового характеру у межах феноменологічного підходу. Кардинальні світоглядні зміни, що відбулися впродовж минулого сторіччя, значною мірою дозволяють оцінити

кантівську спадщину. У цьому сенсі пізнавальний формат Канта уможлиблює припущення апріорного характеру певних невід'ємних елементів духовного капіталу. До таких елементів належать час і простір як апріорні форми чуттєвості.

Впливи зовнішнього світу, пропущені через апріорні форми, зв'язуються, «синтезуються» і зазнають «перекодування» в людино вимірні витвори – феномени, які є предметами людського пізнання. За межами його можливостей лишається сфера сутностей, «поштовхи» з боку якої ініціюють пізнавальний процес. Адже людина пізнає те, що вона конструює процесом пізнання, оскільки світ і людина перебувають по різні боки гносеологічного процесу.

Сфера, на яку поширюється «влада» пізнавального, теоретичного розуму, за Кантом, є сферою, що, перетинаючись з природним світом, вимушено, хоч і частково, лише в точці перетину, підпадає під його силові маніпулятивні впливи, що мають ефективно діючий константний характер. При цьому, включена до силових детермінацій людина у момент початку пізнавального поштовху втрачає суб'єктивний статус, перетворюючись на пов'язаний з іншим світом певними силовими зв'язками. Відтак, спрацювання чуттєвості в дипломатичному капіталі індивіда, організованого часово-просторовим чином, стверджує того, хто пізнає, як власне людину, а й надає йому креативних здатностей. Отже, там, де людина певною мірою зазнає маніпулятивного впливу з боку світу – вона людина-«маса», а там, де не зазнає маніпулятивного впливу, стає собою як творча особистість.

З вищесказаного витікає, що характеризуючи питання часу і простору, необхідно акцентувати на суб'єкт – об'єктний вододіл, що проходить не лише між світом і людиною, а у згоді з декартівською онтологічною моделлю, між світом природних детермінацій, до якого як тіло належить і людина, і світом людським як індетермінаційним світом креативної свободи. Принципова відмінність Канта від Декарта у цьому питанні полягає, як видається, у їхніх вихідних позиціях: картезіанський світ – світ речей «самих по собі» і людини «самої по собі», світ незалежних субстанцій, у той час як кантівський світ – світ їхньої діалектичної взаємодії. Звідси й властива всій німецькій класиці зміна акцентів з самототожної субстанційності сушого на його детермінаційні зв'язки. Як і в Де-

карта, у Канта розум, на відміну від тілесного, тяглого світу – це спосіб існування, розгортання та конструювання світу за власними законами, законами свободи, а не спричиненості.

Усупереч власному акцентуванню протилежності своїх позицій кантівським, Гусерль починає – цілком у згоді з «опонованим» ним Кантом – з того простого факту, що будь-що, надане людині, надане їй не інакше як саме це «будь-що», у його цілісності й суттєвій, сенсовій обтяженості. Синтези перцепцій і апперцепцій локалізовані в структурах духовного капіталу на певних рівнях свідомості, що трансцендентальні за «місцем локалізації». «Покладання і передусім споглядальне схоплювання сутностей, – зазначає Гусерль, – жодною мірою не імплікує покладання якогось індивідуального існування; істини щодо чистих сутностей не містять ані найменших тверджень щодо фактів, а отже, з них одних неможливо витягти навіть і найнезначнішої істини, що стосується фактів» [54, с. 31]. Якщо за Кантом людському пізнанню піддані лише феномени, сутнісний же світ «речей-у-собі», ноуменів, перебуває за межами пізнання, то за Гусерлем ситуація прямо протилежна – ми пізнаємо ейдетично-сутнісно, а екзистенційний вимір буття предметного світу свідомісному пізнанню не піддається.

У тому й полягає цілковита протилежність кантівським висновкам – гусерлівське трансцендентальне, на відміну від кантівського, не має прірви між сутністю й явищем, а, навпаки, є містком від світу до людини. Світ «речей-у-собі» не абсолютно чужий людині, як це було в Канта, його «в-собі-буття» потенційно містить те, що піддається вияву-актуалізації лише і виключно через свідомість. «Якщо матеріальний світ є – стосовно всякої свідомості і його власно сутності – «чуже», «інобуття», то як може сплітатися з ним свідомість – з ним і, відтак, з усім далеким свідомості світом? Адже не важко переконатися, що матеріальний світ – не якийсь випадковий шматок природного світу, а його фундаментальний шар, з яким сутнісно сполучається будь-яке інше реальне буття. Чого йому ще бракує, так це душі – людей і тварин, нове ж, що приносить із собою тим самим останні, це, в першу чергу, їхні «переживання», які сполучають їх, мірою свідомості, з їхнім навколишнім світом... » [72, с. 86]. Отже, людське пізнання є не лише формальним, а й передусім змістовним